

Запасний фонд

Оксана Драгоманова

(З віденських спогадів)

— Час їхати, — сказав Пономаренко. — Діти, ходім зі мною на долину, авто давно чекає.

— Що ти, Андрію, Господь з тобою! — скрикнула його дружина. — Хіба ти хочеш, щоб нам трапилось якесь нещастя? Треба ж усім посидіти перед дорогою, щоб усе зле посідало.

— Оці ще мені баб'ячі забобони! — пробурмотів Пономаренко, але слухняно присів на кінчик стільця.

Сів, іронічно посміхаючись, Бузько, сіла його жінка.

— Діти, сідайте! — наказала пані Пономаренко, і, не встигли вони примоститись на валізках, як вона підвелась і скомандувала:

— Вставайте, перехрестіться тричі!

— Мішанина християнства і поганства, що так міцно вкорінилась серед наших людей, особливо серед жіноцтва, — прошепотів Пономаренко на вухо Бузькові. Той нічого не відповів, тільки здвигнув бровами.

Посольське авто було велике і вигідне, але валізки і різні пакунки так заповнювали його, що нічого було й думати уміститись там усім.

— Ну, куди б я набирав стільки речей? — докоряв Пономаренко своїй жінці. — Їдуть на два місяці, а речей набрали на два роки...

— Моїх тільки дві валізки, — поспішила відповісти пані Бузько.

Пані Пономаренко сердито глянула на неї і промовила:

— Бо у вас немає дітей.

— Навіщо набирати стільки забавок? — обурювався далі Пономаренко. — Ви ж їдете до моря, діти будуть цілий день на пляжі... а тут і ляльки, і коні, і вагони, і м'ячі!

— А як буде дощ, то що діти робитимуть? Тобі байдуже, що вони будуть нудитись, ти ж про них не думаєш!..

Бузько перервав розмову, яка вже переходила у сварку:

— Поспішаймо, бо спізнимось на потяг. Хай пані їдуть автом, а ми візьмемо візника.

На двірні, коли не без труднощів впакували до відділу першої класи усі манатки і до від'їзду потяга лишалось ще з чверть години, подружжя розділились, і жінки востаннє повторювали повчання, що вже не раз робили їх раніш:

— Гляди мені, щоб Бузько не тягав тебе по кабарегах та шантанах! — казала пані Пономаренко.

— Що ти, Господь з тобою, — заспокоював її чоловік. — Хіба ти мене не знаєш?

— Ото ж то й є, що я тебе добре знаю! Але не дай Біг, як я довідаюсь, що ти мене зрадив!

— Таке вигадуєш!

Тим часом пані Бузько наказувала своєму чоловікові:

— Прошу, тебе, не улаштуй без мене ніяких принят!

— Та я й не збираюсь!

— Не наводь до нашого помешкання усіх тих дипломатів, кооператорів та інших диких людей. Сам знаєш, минулого разу Філіповський розбив чашку від сервісу, а Свириденко залив вином зелену канапу.

— Не турбуйся, — лагідно відповідав Бузько. — Відпочивай собі, купайся у морі, розважайся!

— Розважатись? Ніби це можливо, маючи на шиї Пономаренчиху! — злісно промовила пані Бузько. ¹

Нарешті потяг засопів, здригнувся, застукотів колесами і зник у далечині.

— Що будемо робити? — спитав Пономаренко.

— Ходім кудись повечеряти, — запропонував Бузько, — а потім можемо відсвяткувати наш кавалерський стан пляшкою "клайношека" в Трокадеро.

— Я, властиво, по кабарегах ніколи не ходив... — мляво упирався Пономаренко, пригадуючи накази жінки.

— То й добре, побачите щось нове!

***

Повернулись додому, коли в небі почали гаснути зірки. В головах злегка шуміло, але це не було позбавлено приємності.

Бузько наспівував модну пісеньку, а Пономаренко приклацував у такт пальцями, хоч це і не виходило у нього так влучно, як у тієї красуні-угорки, що викручувала свій гнучкий, мало чим прикритий стан, у Трокадеро.

— Що тут поганого, як я послухав музику і подивився на гарних танцюристок? — безмовно відповідав Пономаренко своїй жінці. — І Бузько зовсім не погана людина і так добре вміє тримати себе усюди! Відразу видко "столичну штучку". І не дурний! Це ж він придумав, щоб жінки їхали разом до Італії, а я б переїхав на цей час до нього. Чудова думка! Готелі наїїли до біса, а помешкання у Бузьків прегарне!

***

Прокинувся Пономаренко пізно і то тільки тому, що Бузько постукав до нього у двері.

— Заходьте, заходьте! — відізвався Пономаренко.

Бузько увійшов вже зовсім одягнений, свіжо виголений, елегантний.

— Не хотів вас будити, — сказав він, — але вже десята година, а ви згадували вчора, що мусите йти до банку.

— Так, так, шкода, що не збудили мене раніш.

— Ще є час. Одягайтесь. Кава в їдальні на столі. Я йду до посольства...

Бузько відійшов, а Пономаренко не дуже охоче залишив вигідне ліжко. Голова була важка, але холодний душ та міцна кава навели рівновагу і, виходячи з дому, Пономаренко насвистував щось веселе, легковажне.

Легковажність його цілком зникла, коли він увійшов до "Союзу Віденських Банків",

найбільшого і найповажнішого банку Відня, з всесвітньою репутацією відповідальності і солідності.

Ця солідність проглядала у всьому: і в блискучих мозаїчних підлогах, і в мармурових стінах, і у важких кришталевих лампах, що навіть удень заливали матовим світлом великі залі.

Коли Пономаренко опинявся тут, його завжди охоплювало почуття певної урочистості. Йому приємно було, що він в деякій мірі належить до такої поважної інституції, як її клієнт.

Та ще й не абиякий клієнт! Союз Віденських Банків не найме аби-кому скарбову скриньку в найпотайнішій своїй схованці, так би мовити, в самім своїм череві!

Так думав Пономаренко, спускаючись до підземного відділу сейфів, куди інакше, як на ліфті, не можна було потрапити.

Опинившись у маленькій почекальні, він виповнив формуляр, підписав його і подав у віконце через товсту мідну ґрату, що блищала, як золото.

Гладко зачісаний русявий урядовець невиразного віку, який стояв по той бік ґрати, давно знав Пономаренка і ввічливо з ним привітався. Але, не дивлячись на це, він уважно порівняв його підпис на формуляреві з тим підписом, що його зробив Пономаренко, винаймаючи сейф, і що його було зареєстровано в банку.

Лише після цього він зробив знак служникові, який відчинив двері і пропустив Пономаренка до кругленької залі, куди виходило декілька дверей. Серед них були одні сталеві в півметра завгрубшки, що зачинялись великим засувом і складним шифрованим замком.

Ці двері були тепер відчинені, але в них стояв другий служник, який тільки тоді, коли русявий урядовець передав йому формуляр, пропустив Пономаренка до скарбниці і провів його до одної зі сталевих шаф з численними, теж сталевими, скриньками з подвійними замками.

Пономаренко підійшов до своєї скриньки і встромив ключ до замка, але не міг повернути його, доки служник не встромив і свого ключа. Тільки тоді Пономаренко міг висунути свою скриньку і вийшов з нею в кругленьку залю. Перший служник з ввічливим уклоном провів його до одної з десяти невеличких кімнат, обставлених з великим комфортом, де клієнти відділу сейфів могли, захищені від чужих очей, перевірити те, що було захищено у скриньці; покласти до неї, або вийняти документи і цінності.

В скриньці, яку тримав в руках Пономаренко, були сховані різні напери і гроші, довірені йому українськими кооперативними інституціями. Частина цих грошей була в карбованцях, які тепер не мали покупної вартості, решта була в гульденах і долярах. Це був запасний фонд, що мав бути зужитий для відбудови української кооперації після повернення на Україну. Але обставини змушували удаватись до нього і тут, на чужині, у виключних випадках. На жаль, таких "виключних випадків" було щораз більше, і це дуже мучило Пономаренка.

Кожний раз, коли він згадував про зменшення запасного фонду, по спині його пробі-

гав неприємний дрижак. Тому сьогодні Пономаренко був задоволений. Він прийшов не тому, щоб вибрати гроші, а навпаки, щоб поповнити фонд.

Після довгих старань і клопоту, австрійський уряд повернув гроші за ковдри, що були колись закуплені українськими кооперативами, але не були їм доручені з огляду на політичні події.

— Півмільйона корон, не Бог зна яка сума, бо та корона щодня тратить на вартості, але все ж таки придасться на господарстві, — думав Пономаренко, витягаючи з портфеля товсту пачку банкнотів. Він перерахував їх і відкрив скриньку, щоб покласти туди гроші.

Його чекала несподіванка. Страшна несподіванка. Пономаренко аж схопився за голову, не вірив своїм очам...

Скринька була порожня!

Себто не зовсім порожні Там лежали деякі папери і документи, але великий пакунок, перев'язаний стрічкою і запечатаний сургучевою печаткою — запасний фонд — зник.

Нервовими рухами Пономаренко почав перебирати папери, ніби товстий пакунок міг загубитись серед них, заглянув під скриньку, що було ще більш недоцільно, і пробурмотів:

— Що цей сон означає?

Думки його заметушились, шукаючи пояснення цьому неймовірному фактові.

— Коли я був тут останнього разу? — пригадував Пономаренко. — Якраз два тижні тому, власне тоді, як позичали гроші Військовій Комісії. Був зі мною Петрусь. Все було зроблено, як завжди, і залишено в повному порядку. Більше ж я сюди не приходив...

Треба пояснити, що, крім Пономаренка, ключ до сейфу мав Бузько, як представник посольства, і поет Петрусь, так би мовити — представник суспільства. На практиці до сейфу ходив переважно Пономаренко, який запрошував з собою Бузька, або Петруся в тих випадках, коли треба було вибирати гроші. В їх присутності Пономаренко розпечатував пакунок і знову накладав печатки.

— Ай! — аж скрикнув Пономаренко, пригадуючи, що три дні тому він попросив Бузька завезти до сейфу поквітовання Військової Комісії. — Певно, Бузько взяв пакунок для переховання в касі посольства. Це була його давня пропозиція. Дивно тільки, що він нічого не сказав, навіть сьогодні, коли знав, що я йду до банку.

Майже заспокоєний, Пономаренко закрив скриньку, відніс її на місце і поспішив до посольства.

***

Бузько сидів в своєму кабінеті і щось диктував машиністці, яка записувала його слова до блокноту.

Він не дуже приязно подивився на Пономаренка, що вперся до нього без докладу.

— Я мушу з вами поговорити, — мовив той і очима показував Бузькові, щоб звільнив машиністку.

Бузько сказав панночці:

— Покищо надрукуйте те, що записали. Ми продовжимо нашу працю за декілька хвилин.

Тими словами він дав до зрозуміння Пономаренкові, що не може уділити йому багато часу.

Як тільки машиністка зачинила за собою двері, Пономаренко скрикнув:

— Хто ж так робить?

— Що саме? — здивовано спитав Бузько.

— Ви забираєте з сейфу гроші і навіть не вважаєте за потрібне повідомити мене.

— Які гроші? Про що ви говорите?

— Пакунок з грішми! Запасний фонд!

— Коли я його брав? Схаменіться!

У Пономаренка захололо серце. Глухим голосом він оповів Бузькові свою візиту в банку.

— Ви зробили заяву? — спитав Бузько.

— Ні, яку ж заяву? Я гадав, що це ви...

— Дуже зле, — перервав його Бузько, — їдьмо негайно до банку.

***

Коректний урядовець високо підвів брови, коли почув від Бузька про зникнення грошей.

— Це абсолютно неможлива річ, — сказав він.

— Це безперечний факт, — відрубав Бузько. — Прошу вас зробити формальний акт, який би його ствердив.

— Я мушу докласти про ваше твердження дирекції. В моїй практиці ще ніколи не траплялося нічого подібного.

— Докладай хоч самому бісові, тільки якнайшвидше, — скрикнув Пономаренко по-українськи, тому урядовець не зрозумів його патетичного виголосу і знову підвів брови.

— Заспокойтесь, пане Андрію, — бридливо сказав Бузько, — істерикою нічому не допоможеш.

За декілька хвилин Бузька і Пономаренка провели до директора банку.

Великий кабінет, до якого вони увійшли, був занурений в м'який присмерк. Темні шпалери, і темний, надзвичайно пухнатий килим, яким була встелена підлога, важкі меблі і статуї, що їх контури намічались у півночі, ще раз підкреслювали поважність і солідність установи, де вони знаходились.

За великим столом, на середину якого падав ясний круг від настільної електричної лампи, сидів поставний сивоголовий чоловік, який підвівся назустріч Бузькові і Пономаренкові і запросив їх сісти на обтягнугих темною шкірою фотелях з високими спинками.

— Фактів такого характеру не було ніколи зареєстровано в анналах нашого банку, — говорив директор. — Я певен, що тут якесь непорозуміння, яке буде незабаром з'ясоване... Проте, ми приймаємо до відому вашу заяву і зробимо усі належні заходи.

— Скажіть, щоб закликали поліцію, — шепнув Пономаренко, який охоче віддавав

право висловлювання своїх думок більш вправному в німецькій мові Бузькові.

Директор віднісся без співчуття до такої пропозиції.

— Я не вважаю потрібним поспішати з втручанням поліції до цієї делікатної справи,
— сказав він. — Принаймні, доки не буде використано усіх інших можливостей...

Потім він спитав:

— Оскільки мені відомо, з вашого боку було три уповноважених особи, які мали доступ до сейфу?

— Так, — ствердив Бузько і спитав Пономаренка:

— Що каже Петрусь?

— Я його не бачив, але він ніколи сюди сам не приходив.

— Треба все ж таки справдити.

Тим часом директор продовжував:

— Панове добре знають, що без участі клієнта наші урядовці не можуть відчинити сейфа. Це є абсолютно виключене. Ключі, що ми їх доручаємо клієнтам, не мають дублікатів у банку і в разі їх згуби, або в тих надзвичайних випадках, коли сейф мусить бути відчинений без участі клієнта, це може бути учинено тільки з наказу суду і за посередництвом слюсаря, який випилює замок. В позаурядові години скарбниця замикається сталевими дверима (до речі, ці двері найтовщі і найміцніші у всій західній Європі. При зачиненні і відчиненні цих дверей обов'язкова присутність двох начальників відділів.

— Як же ви пояснюєте, що гроші зникли? — спитав Бузько.

Директор відповів:

Я не можу сказати нічого позитивного, але мусимо визнати, що далеко легше припустити, що один з шановних представників взяв пакунок, в тій, чи іншій цілі, ніж робити якесь інше припущення.

— Себто, що один з нас викрав гроші?! — обурено скрикнув Бузько.

— Я цього не сказав, але для поліції буде цілком натуральним направити свої пошукування у цій напрямі. Тому перше, ніж звертатись до поліції та оголошувати цю прикру справу, варто було б використати усі можливі приватні заходи для її з'ясування.

— Старий лис має до певної міри рацію, — сказав Бузько, виходячи з банку. — Бракує тільки, щоб когось з нас було заарештовано

— Передусім треба попитати Петруся, — сказав Пономаренко.

***

Петруся знайшли в ресторані "Під білою ластівкою", де він звичайно обідав.

Він веселю зустрів новоприбулих і почав частувати їх білим вином, яке рекомендував як найкраще у Відні.

У цьому відношенні Петрусеві можна було повірити. Він перепробував вина у всіх ресторанах і шинках Відня.

Але коли він довідався, що привело Бузька і Пономаренка, то перелякався і зблід.

— Що ж це таке? Що тепер буде? — бурмотів він.

— Ви часом не взяли пакунка з грішми з сейфу? — прямо поставив запитання

Пономаренко.

Петрусь перелякався ще гірше.

— Та що ви таке вигадуете? Та я ж ніколи не ходив сам до банку! Що це за напасть на мою голову! Ой Боже ж мій, Боже, яке страшне нещастя!

— Буде вам голосити, як стара баба! — скрикнув Бузько. — Треба зробити поважну нараду і обміркувати, як провадити пошукування. Намічаються дві можливості: або передати усю справу до поліції, або зробити приватне розслідування. Прошу вас, панове, висловити свій погляд.

Нарада тривала досить довго, і в загальній згоді було вирішено в першу чергу порадитись з добрим місцевим адвокатом.

***

Доктор Вайс, старий віденський адвокат, з довгою сивою бородою, в золотих окулярах, через які живим потиском поглядали розумні очі, слухав Бузька не перебиваючи і лишень, коли той скінчив своє оповідання, зробив йому деякі запитання. Потім, помовчавши трохи, сказав мов про себе:

— Треба покликати Вінклера!

— Хто це такий? — спитав Бузько.

— Приватний детектив, який не раз допоміг мені в розв'язанні комплікованих казусів.

***

Цього самого вечора др. Вайс скликав у своєму кабінеті засідання.

Крім Бузька і Пономаренка прибув запрошений Вайсом представник від банку, той самий коректний русявий урядовець, що обслуговував клієнтів у відділі сейфів. Виявилось, що прізвище його Гарфункель.

Трохи здалека тримався молодий, худорлявий, але широкий в плечах чоловік, — детектив Вінклер.

— Чому ви не привели Петруся, — тихо спитав Бузько.

Пономаренко відповів:

— Я заходив по нього. Він, видно, так і не виходив з ресторану, де ми його покинули. П'яний у доску, як то кажуть...

Др. Вайс попросив Бузька знову детально оповісти події, що той і зробив. Потім дав пояснення Гарфункель.

Він повторював те, що казав уранці директор банку, підкреслюючи, що банк не перевіряє того, що ховають клієнти в скриньці і не знає, що вкладають, або вибирають з неї клієнти, бо вони мають змогу робити це, ніким не обсервовані.

Потім др. Вайс почав робити різні запитання і між іншим спитав Бузька:

— Ваша дружина виїхала цими днями до Італії?

— Так, разом з панею Пономаренко, але я не розумію яке відношення це має до справи?

— Навпаки, це дуже цікава деталь, — зауважив Гарфункель зловтішно, як видалось Бузькові.

***

По дорозі додому, Пономаренко сказав:

— Вони припускають, що ваша жінка повезла закордон украдений пакунок.

— Це саме могла зробити й ваша жінка, — огризнувся Бузько і потім додав:

— Звідки про це довідався Вайс? Я ж йому нічого не казав. Це певно той Вінклер рознюхав...

— Це дає надію, що він і щось більше рознюхає! — сказав Пономаренко.

***

Пройшло пару днів, баламутних, сумних.

Пономаренко докучав Бузькові:

— Все ж таки треба зробити заяву в поліцію!

— Хто й зна, чи не вас першого вона заарештує, — відповідав Бузько.

— Чому мене, а не вас?

— Та й мене може арештувати, — згоджувався Бузько, — а Петруся то вже напевно!

Петрусь пив безперестану і як виходив зі свого улюбленого ресторану, то тільки для того, щоб податись до другого. А коли одного ранку вдалось привести його до доктора Вайса, то він давав такі невиразні і плутані відповіді і в очах його блимав часом такий переляк, що доктор Вайс бурмотів собі в бороду :

— Дивно, дивно...

— Ви давно його знаєте? — спитав він Бузька, коли Петрусь вийшов.

— З дитинства, — відповів Бузько. — Це найшляхетніша людина. Талановитий поет. Чесний, непідкупний діяч. Власне тому йому було доручено взяти участь у перехованні фонду.

— Мусите, одначе, признати, що поведження його дає підстави для підозрінь, — сказав др. Вайс.

— Він ніколи не приходив до банку без Пономаренка.

— Ну, це ще не доказ. Він міг вийняти пакунок тоді, коли увага Пономаренка була звернена на щось інше. Це справа одної хвилини.

— Це неможливо! — скрикнув Бузько.

— До цього часу усі наші припущення видаються неможливими, але гроші зникли, — сказав др. Вайс.

***

Пройшов ще якийсь час. Бузько з Пономаренком ходили похмурі, нервові. Бузько частенько спостерігав на собі допитуючий погляд Пономаренка, і сам скося на нього поглядав. Добрі приятельські відносини, які між ними існували, були, безумовно, порушені.

Бузько щодня заходив до др. Вайса, але той не казав нічого нового, поки одного разу не промовив багатозначно:

— Гарфункель купив собі радіо...

— Що ж з того? — спитав Бузько.

— Нічого, — і після павзи додав:

— Стверджено також, що він часто їздить автом...

Здавалось, що др. Вайс був дуже з нього задоволений.

***

Нарешті одного ранку др. Вайс зателефонував Бузькові:

— Прошу вас усіх прийти до мене увечорі.

— Є щось нове? — спитав Бузько.

— Будуть представники банку для спільного обговорення справи, — ухильчиво відповів др. Вайс. — Не забудьте припровадити і вашого поета.

— Розшукайте Петруся і привезіть його сюди, — сказав Бузько Пономаренкові. — І не випускайте його аж до вечора, щоб не напився.

***

Цього разу др. Вайс прийняв своїх клієнтів не в кабінеті, а в салоні, посеред якого стояв великий круглий, блискучий, як дзеркало, стіл зі стільцями навколо.

Крім Гарфункеля, представником від банку прибув чорнявий; в'юнкий чоловік.

— Пан юрисконсульт, — називав його др. Вайс.

Усі посідали навколо стола, і на хвилину запанувало мовчання.

Тоді др. Вайс промовив:

— Я дозволю собі взяти перше слово і пригадати присутнім, зрештою усім відомі, обставини неприємної справи, яка нас так вразила.

Тут двері до салону тихо відчинились і крізь них, як тінь, просковзнув Вінклер. Він ні з ким не привітався, навіть не уклонився і став у кутку, схрестивши на грудях руки.

— Удає Шерлок Холмса, — подумав Пономаренко.

Др. Вайс злегка кивнув головою Вінклерові і продовжував:

— З сейфу, який належить представникам дружньої нам держави, зник цінний пакунок. Тому що ці представники, особи безсумнівної порядности, твердять, що ніхто з них цього пакунку з сейфу не виймав, ми стоїмо перед фактом крадіжки цінностей зі скарбниці банку!

При цих словах юрисконсульт нахилив голову набік і примружив очі, а Гарфункель зневажливо скривив лице.

— Ми зробили приватне розслідування, — казав далі др. Вайс, — і устійнили деякі факти. Але перше, ніж ознайомити з ними присутніх, я прошу панів представників банку висловитись у цій справі.

Юрисконсульт забрав слово і почав вихваляти інституцію, яку він репрезентував. Він намалював у загальних рисах її довголітню діяльність, згадав про довір'я, яким вона користується у цілому світі, і нарешті сказав:

— Прикро й чудно говорити про крадіж цінностей з банку. Я не знаю, які нові і таємничі факти вишукало "приватне розслідування" (в голосі юрисконсульта було чути нічим не приховану іронію!), але ми маємо і без того досить фактів, які нам можуть дати підставу для цікавих висновків... Наприклад: подорож закордон дружин шановних представників, бенкет в одному з найдорожчих шантанів Відня...

(— Що я тобі казала, — прозвучав в ушах Пономаренка голос його жінки.)

— Поводження шановного представника, — юрисконсульт хитнув головою у бік Петруся, — і його видатки, — все це вимагає чимало коштів...

— Ви не маєте права! — скрикнув Бузько.

Др. Вайс положив йому на плече свою руку, закликаючи до спокою.

— Я не хотів сказати нічого образливого, — як той в'юн викрутився юрисконсульт. — Я хотів тільки протиставити блискуче життя одному, одноманітному, без бенкетів, без яскравих подій, але повному труду, витриманості, виконання свого обов'язку! Я говорю про урядовців нашого банку, які протягом довгих років давали доказ своєї працездібності і чесності.

Тут Гарфункель випростався і гордо підвів голову.

— Запідозрити таких людей в злочині? — патетично скрикнув юрисконсульт. — Навіть коли б вони мали змогу викрасти щось з банкової скарбниці, (що абсолютно виключено з технічних умов), то й тоді така недоладна думка не могла б нам прийти до голови!

Др. Вайс зробив ледве помітний знак Вінклерові, і той хутко підскочив до Гарфункеля і поклав перед ним на столі жовтий пакунок зі слідами сургучових печаток.

— Це ж він самий! — закричав Петрусь, а Пономаренко вп'явся нігтями в Бузькову руку.

Гарфункель зблід і розгублено дивився навколо.

— Що це таке? — спитав здивовано юрисконсульт.

— Це вам може пояснити ваш, випробуваний у чеснотах, співробітник, — відповів др. Вайс.

Гарфункель підскочив. Від його коректного вигляду нічого не лишилось, навіть прилизане волосся настовбурчилось і відкрило рожеву лисину. Він похапливо кинувся до дверей, але там його затримали два огрядні поліцаї.

***

Гроші були майже усі цілі. Українські карбованці були непорушені. З гульденів і долярів нестало декілька дрібних банкнотів.

— Дуже обережно поведився наш Гарфункель, — сказав др. Вайс. — Тільки деякі найпильніші борги заплатив та на радіо зрізався. А знаєте, де він ховав пакунок?

— А де? Цікаво, — спитав Бузько.

— В архіві поліції, де служить його приятель. Там, між старими течками та реєстрами, були переховані і ваші гроші...

Вже прийшли додому, а Пономаренко все не міг заспокоїтись і не знав, як висловити свою радість.

— Ну й розумник той Вінклер! — все повторював він. — Як все вишукав! Як влучно все довів...

— А як здивувався вельмишановний пан юрисконсульт, — перервав його Бузько.

— Та й ми з вами роти роззявили, правду кажучи!

— Признайтесь, що вам приходило на думку, чи не потягнув я гроші? — спитав Бузь-

ко.

— Каюся! Приходило, — сміявся Пономаренко. — Я вже не знав, на кого думати, хоч себе самого підозрівай!

— Де ж ми тепер заховаємо пакунок, — під ніс питання Бузько. — Знову понесемо його до банку?

— Ні, годі! Цур йому, тому банкові! Буде, — відповів Пономаренко.

Він оглянув кімнату.

— Поможіть мені, будь ласка, — сказав він нарешті. А сам підсунув до кахляної груби, що стояла у куті, стіл і поставив на нього стілець. .

— Потримайте стільця, щоб я не впав.

Тоді виліз на стіл, потому на стілець і поклав поверх грубки за кахлю дорогоцінний пакунок.

— Нехай собі там лежить, поки не знайдемо кращої схованки.

***

Про цю сенсаційну справу не було згадано ані в однім часописі, що дуже дивувало Пономаренка.

— Пишуть про крадіж гаманців з кишень, про ошукання якогось дурня на декілька корон, а про такий рідкий та поважний злочин ані півслова.

— А вам би хотілось, щоб усі часописи на перших сторінках надрукували все детально, а може ще й умістили наші фотографії і опис життя? — дратував його Бузько.

— Ви самі знаєте, що я дуже радий, що немає поголосків. Бо хоч нашої провини немає, але й хвалитися також нема чим!

— Певно, не ми одні зацікавлені в тому, щоб не було поголосу в цій справі.

Дивно було також, що Гарфункель недовго перебував під арештом.

— Він зложив велику кавцію, — пояснив др. Вайс.

— Звідки ж він узяв гроші, коли відомо, що крім боргів, він нічого не мав?

Доктор Вайс хитро всміхнувся.

— Буває всяке!

Справу було призначено до переслухання, але Гарфункель на суд не з'явився.

В часописах були короткі повідомлення, що урядовець Гарфункель, звинувачений в злочинстві, втік невідомо куди.

Який саме злочин він учинив і де саме урядовав, згадано не було.

Оповідання Оксани Драгоманової (кузини Лесі Українки) "Запасний фонд" представлено за публікацією 1951-го року у аргентинському (Буенос-Айрес) україномовному журналі "Пороги".